

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1946

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

39 — ΤΣΩΡΤΣΙΑ — 38

ΑΘΗΝΑΙ

LOTHAR KEMPTER

ΕΡΡΙΚΟΣ ΠΕΣΤΑΛΟΤΣΙ*

"Αν τ' όνομά του είταν πραγματικά γνωστό από όλους τους ανθρώπους, ό κόσμος θάχε κάνει ένα βήμα προς τά μπρός. Είναι βέβαιο πώς ό Πεσταλότσι φαίνεται να μην ανήκει σ' εκείνους που πλούτισαν την κληρονομιά της ανθρωπότητας. Δεν κληροδότησε κανένα νόμο, κανένα μεγαλοφυές καλλιτεχνικό έργο, καμιά θρησκεία, καμιά συνταραχτική ανακάλυψη. Μ' αφιέρωσε τη ζωή του σ' ένα κεφαλαιώδες πράμα: στην ανάπτυξη του ανθρώπου.

Ό Πεσταλότσι γεννήθηκε στις 12 του Γενάρη του 1746 στη Ζυρίχη. Έζησε πάνω από 80 χρόνια, πιστός στον έαυτό του, περιφρονώντας κάθε τί που είναι τυπικό, κάθε τί που δεν έχει καρδιά, κάθε τί που είναι μονόπλευρο. Χάρη στη διπλή όραση που χαρακτηρίζει τη μεγαλοφυΐα, άγκάλιασε όλα τά πράματα με καινούργιο βλέμμα. Αφιέρωθηκε στο μεγάλο του έργο σε μερικές περιοχές. Ποιό είταν αυτό το έργο; Ν' ανακαλύψει τον άνθρωπο, να τον κάνει ν' αποχτήσει συνείδηση του έαυτού του. Το Neuhof κοντά στο Birg, τό Stans, τό Berthoud, τό Münchebuchsee, τό Yverdon, ύστερα ξανά τό Neuhof, ύπήρξαν οι τόποι που είταν οι μάρτυρες των ελπίδων του και των αποτυχιών του. Στο Yverdon γνώρισε τη δόξα, μά και τις παρεξηγήσεις, τις συκοφαντίες και τις διχόνοιες.

Η σκέψη, ή ζωή ενός Πεσταλότσι είναι ή ιστορία μιας μεγάλης απογοητευμένης αγάπης, μιας αγάπης που γι' αυτή είταν έτοιμος όλα να θυσιάσει: ή αγάπη του ανθρώπου. Κι όμως ή απογοήτευσή του δεν ύπήρξε στείρα. Η απελπισία του Πεσταλότσι ανήκει κι αυτή στο μεγαλείο του. Είναι τό διεισδυτικό βλέμμα που ρίχνει στον άνθρωπο, είναι ή πείρα του Neuhof, που καθιστούν τόσο αξιόλογα τά πρώτα γραφτά του Πεσταλότσι. "Αν στις «Αλπεις», ό Albert de Haller τραγούδησε πάνω στα ήρωϊκά μέτρα την έθνική ζωή· αν ό Gessner στα «Ειδύλλιά» του, σύμφωνα με τό γούστο της εποχής, έθελε την Ευρώπη, — ό Πεσταλότσι στο «Lienhard and Gertrud», γράφει την πρώτη χωριάτικη ιστορία χωρίς να επικαλε-

στεί τό τεχνητό. Κάτι πιότερο ακόμα: αν στο πρώτο μέρος του δημοφιλους αυτού έργου οι ήρωες συμβολίζουν τά καλά και τά κακά ένστιχτα, ό Πεσταλότσι δίστασε ύστερα να αντιτάξει αυθαίρετα τά φωτεινά και τά σκοτεινά χρώματα. Και με την πίστη προς ό,τι έξοχο έχει ή φύση αντιμετώπισε τό αίνιγμα του ανθρώπου.

Γιά τό πνεύμα του και την καρδιά του, τίποτα δεν είναι άσήμαντο, πληχτικό ή μισητό. "Αν και δεν είναι διόλου αιχμάλωτος της εύκολης αισιοδοξίας που φαντάζεται πώς μπορεί να γιατρέψει τον κόσμο χάρη σε μια όποιαδήποτε συνταγή, ό Πεσταλότσι δεν μπορούσε να σταθεί γεμάτος τρόμο μπρός στο παράδοξο της ανθρωπίνης φύσης. Του χρειαζόταν να βαδίσει πέρα από αυτό.

Οι οικείες λέξεις της εποχής του, φύση και πολιτισμός, του φάνηκαν διαφορούμενες. Μά στην εξέλιξη του ανθρωπίνου γένους, μέσα σ' αυτή τη σύγχυση της άθλιότητας και της εύημερίας, της φρόνησης και της τρέλλας, της παραφροσύνης και του μεγαλείου, ξεχωρίζει τρεις καταστάσεις που πάνω τους θά οικοδομήσει τό εκπαιδευτικό του σύστημα: τη ζωϊκή, την κοινωνική, την ήθικη. Ξεκινώντας από τό ζωϊκό ένστιχτο, πρέπει να οδηγηθεί ό άνθρωπος στην ύϊκή και συνειδητή ύπακοή προς τό Δημιουργό. Η «μέθοδος» του Πεσταλότσι δεν αποτελείται μονάχα στο νοϋ· δέ δίνει όπλα για τον άγωνά της ζωής· δεν είναι μια άγωγή που αντιστοιχεί στο κοινωνικό επίπεδο. Πηγάζει από την ένότητα της ανθρωπίνης φύσης· όταν διδάσκει στο παιδί τον αριθμό, τη λέξη και τον τύπο· όταν διαμορφώνει την καρδιά του, τό μυαλό του και τό χέρι του, θέλει να καταστήσει φανερούς τους Ιερούς νόμους της Δημιουργίας.

Ό Πεσταλότσι κάτεχε τό κλειδί της ανθρωπότητας, άξιος να χει τ' όνομα αυτό. Γνώριζε την αναπαλλοτριωτή αξία της. «Χάθηκε όλότελα· μονάχα ή αγάπη μου έμεινε», λέει. "Αν μισούσε τους φλύαρους, ήθελε ώστόσο ένα βήμα για να μιλάει γιατί ή αγάπη του στρεφόταν προς όλους. Γιατί τ' όνομά του είναι ακόμα φημισμένο; Μήπως γιατί ένιωσε τό παιδί όπως κανέναν δεν τόχε νιώσει πριν από αυτόν; Γιατί ύπήρξε

* Στις 12 του Γενάρη συμπληρώθηκαν διακόσια χρόνια από τη γέννησή του.

ὁ συνήγορος τῶν ταπεινωμένων καὶ τῶν ἀδικημένων; Γιατί ἔγραψε ἕνα ἔργο γιὰ τὸ λαό; Ὅχι! Μένει στὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων γιατί ὑπῆρξε ἕνας ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους ἀπόστολους, ἕνας ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους μάρτυρες τῆς ἀγάπης. Μιὰ εἰκόνα μένει γιὰ πάντα ζωντανή: τοῦ Πεσταλότσι, ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια τοῦ Stans, ὅταν μαζεῦει γύρω του τὰ ὄρφανά.

Καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἀδυναμία του, βρίσκουμε ὅτι εἶναι ἀνθρώπινα. Ὁ δρόμος

του δὲν εἶταν ὀλότελα σίγουρος, ὅπως δὲν εἶναι κι ὁ δρόμος τῆς ἀνθρωπότητας. Τὰ γραφτά του φαίνονται σκυθρωπά, σὰν τὴν ἀνθρώπινη φύση. Σ' ἕνα λόγο του στὰ γερατεία του, ὁ Πεσταλότσι τονίζει πὼς δὲν προσέχει πιά τὸ θεελλώδη οὐρανό, μὰ πὼς μονάχα τὰ χρυσὰ κρόσια τῶν σύμφωνων τὸν τραβοῦνε. Μαζί του, ὀλάκερη ἡ ἀνθρωπότητα, ἡ ἀνθρωπότητα ἡ βυθισμένη μέσ' στὰ πυκνὰ σκοτάδια, κοιτάζει τὴ χρυσὴ τούτη γραμμὴ.

Μεταφρ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Ἡ Φυλή

*Κ' ἔτριξε ἡ ρίζα τῆς Φυλῆς, ὅχι ὁ κορμὸς μονάχα,
κ' εἶπα: νᾶχα τὴ δύναμη, τὴν ἀξιωσύνη νᾶχα,
στὸ χῶμα ποὺ μὲ γέννησε, στὸ ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ αἷμα γὰ δώσω γιὰ νερό, καὶ γιὰ βλαστὸ τὸ σῶμα.*

Ἡ Πίστη

*Ἡ πίστη μου εἶναι τοῦ παιδιοῦ
καὶ τοῦ προβάτου πίστη,
πέρ' ἀπ' τὰ σύνορα τοῦ νοῦ
μέσ' στὴν καρδιά μου ἐχίσιση.*

*Λόγου δὲν ἔχει ἀναδαρμό,
καθάρια μὲ γεμίζει
σὰν τὸ καθάριο τὸ νερό
ποὺ ἀπὸ τὴ γῆ ἀναβλύζει.*

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

